

De schaalsprong van een eiland

Aanbevelingen voor de nieuwe
gemeenteraad

Deze rapportage werd opgesteld door het Periklesinstituut in opdracht van de gemeenteraad van Hoeksche waard

Leden Raadswerkgroep

Bij het uitvoeren van de evaluatie, het programmeren van de bijeenkomsten en het opstellen van de rapportage werd het Periklesinstituut begeleid door een werkgroep van de raad bestaande uit de raadsleden Arnold de Man, Miranda den Tuinder, Adriaan van der Wulp met burgemeester Bram van Hemmen en raadsgriffier Geertje de Schipper.

De schaalsprong van een eiland	4
De bijeenkomst	5
1 Schaalsprong	7
2 Parlementaire cultuur	10
3 Effectief vergaderen	12
Vorbereiding	12
Spreektijd en spreekvaardigheid	13
Woordvoerderschap	14
Raadsinstrumenten	14
Aanbevelingen	16
Naar één parlementaire cultuur	16
Een sterke rol voor de raad	17
De organisatie van het raadswerk	18

De schaalsprong van een eiland

Voor mensen die langer in de politiek zitten, is het geen verrassing. Elke gemeente is anders. Iedere gemeenschap heeft zo z'n eigen doen en laten. Er is verschil in cultuur en omgangsvormen. In de ene gemeente is er traditioneel een sterk verenigingsleven, in de ander wat minder. Sport, een gemeenschappelijke geschiedenis en zelfs bestaande familiebanden bepalen het karakter. Daarnaast heeft een gemeente ook een eigen bestuurscultuur. Een geschiedenis van hoe er politiek wordt bedreven.

Sinds 1 januari 2019 bestaat de gemeente Hoeksche Waard. Deze gemeente begon niet als onbeschreven blad. In de nerven van de nieuwe gemeente zitten de eigenschappen van de vijf gemeenten waaruit Hoeksche Waard is ontstaan. Toch staat de gemeente voor één bestuurs- en parlementaire cultuur en staan raad en college van de hele gemeente Hoeksche Waard voor één opgave: de gemeente besturen. Een gemeente die ook nog eens in oppervlakte, aantal inwoners en begrotingsvolume behoorlijk is gegroeid.

Op 16 maart 2022 gaat de Hoeksche kiezer naar de stembus. De eerste bestuursperiode van de gemeente Hoeksche Waard zit er daarmee op. Dan is het goed om terug te kijken. In verschillende bijeenkomsten heeft de raad precies dat gedaan. Reflecteren op de afgelopen bestuursperiode om zo aanbevelingen te kunnen formuleren voor de nieuw aantredende gemeenteraad.

Op 26 augustus 2021 trok de raad zich terug om ervaringen te delen over deze bestuursperiode. In een programma concentreerde de raad zich op drie aspecten: de *parlementaire* cultuur in de raad, de *vaardigheden* behorende bij het raadswerk en de vraag wat het betekent om een *schaalsprong* te moeten maken en raadslid te zijn in een grotere gemeente.

Voor elk van deze onderdelen was een deelsessie georganiseerd. In drie ronden verdeelden de deelnemers zich over de sessies, waardoor elk raadslid aan elke onderwerp kon deelnemen.

Dit verslag beschrijft allereerst de opzet van de bijeenkomst en de sessies, daarna worden de opgehaalde ervaringen per deelonderwerp samengevat. Het sluit af met een beschouwing en aanbevelingen. Deze aanbevelingen nemen plaats in een voor de nieuwe raad opgesteld overdrachtsdocument.

De bijeenkomst

Na een korte uiteenzetting van de samenhang tussen verschillende activiteiten en bijeenkomsten die tot het overdrachtsdocument moeten leiden, verdeelde de raad zich al snel voor de eerste ronde van drie sessies

Sessie 1: Schaalsprong

Wat betekent het om volksvertegenwoordiger in een grote gemeente te zijn?

Met de herindeling is er een grotere gemeente ontstaan — en dat vraagt ook een andere manier van werken in de raad. De volksvertegenwoordiging is ineens verantwoordelijker voor een groter gebied met meer inwoners. Daarmee is de impact van het beleid en de belangen ook groter. Daarnaast is het gebied, hoe homogeen het soms ook lijkt, diverser. Numansdorp is net even anders dan Oud-Beijerland. En tóch moet er één beleid (of in ieder geval eenduidig) komen.

Hoe ervaart de raad dit thema? Hoe heeft het 't bedrijven van politiek veranderd? Wat vraagt het van raadsleden en hun burgerveregenwoordigers? Wat vraagt het van de organisatie als fractie? Maar in de politiek sta je niet alleen. Wat heeft een fractie van de politieke partij nodig om het netwerk in de gemeente te onderhouden en te gebruiken?

Middels het Meetlintdebat delibereerde de raad met verschillende stellingen over het thema. Het debat werd geleid door Jeroen Heun van het Periklesinstituut en burgemeester Bram van Hemmen. Bij het Meetlintdebat kiezen de deelnemers bij een stelling letterlijk een positie langs een op de grond geplaatst lint dat van 'helemaal voor' tot 'helemaal tegen' loopt. Men hoeft niet op deze uitersten te gaan staan, maar kan ook door zich traploos te verdelen reserves, nuances en andere mitsen en maren laten zien. Door het gesprek aan te gaan over deze verdeelde posities, komen juist de nuances in het gesprek naar voren.

Sessie 2: Parlementaire cultuur

Niet alleen de vergaderorde of het aantal fracties bepaalt hoe de gemeente tot besluiten komt, de vergadercultuur is net zo goed een factor. Omgangsvormen, ongeschreven regels, verwachtingen van raad ten opzichte van het college en omgekeerd... sommige elementen van de parlementaire cultuur zijn zo gegroeid.

Bij dit thema bespraken de deelnemers de manier van vergaderen. Wat is de gewenste sfeer tijdens vergaderingen? Hoe gaan we met elkaar om? Wat verwachten we van de bijdrage van het college? Dit valt onder te brengen onder de noemer parlementaire cultuur.

De deelnemers gaven eerst aan welke parlementaire cultuur ze nu ervaren. Op een blaadje formuleerden ze de cultuur zoals zij die percipiëren in één woord of één term: *zakelijk*, *dorpscafé*, *gekkenhuis* of *misschien sportwedstrijd*? Deze plakten ze zelf op een grote

overzichtswand. Zo ontstond een woordwolk van de parlementaire cultuur. John Bijl van het Periklesinstituut en raadslid Adriaan van der Wulp begeleidden de sessie.

Sessie 3: Effectief vergaderen

We vergaderen om besluiten te kunnen nemen. Hoe goed gaat dat?

Raadsleden zijn zonder uitzondering gepassioneerde bewoners met een goed idee over hoe zij de gemeente beter zouden willen maken. Daar komen onherroepelijk verschillende vaardigheden bij kijken. Welke vaardigheden hielpen de afgelopen periode bij de effectiviteit van de vergaderingen? En wat stond er een goed verloop misschien in de weg?

In deze sessie evalueerden de raadsleden hun eigen vaardigheden voor het raadswerk. De evaluatie betrof vijf aspecten van het raadswerk: *voorbereiding* op de verschillende soorten vergaderingen, *spreekvaardigheden*, het gebruik maken van *spreektijd*, het *woordvoederschap*, en het inzetten van de *raadsinstrumenten*.

De deelnemers formuleerden eerst hun eigen evaluatiepunten, waarna de gespreksleider hen vroeg deze toe te lichten.

Bij alle drie de sessies ontstond een positieve en open sfeer, men luisterde goed naar elkaar. Er werd meermaals aangegeven dat men het een eer vond om raadslid te zijn, en het met veel plezier te doen. Men kon ook toegeven dat het soms moeilijk was, zeker in de verandering van kleinere naar één grote gemeente. Na de drie rondes werd er kort teruggekeken op de drie bijeenkomsten.

In deze rapportage wordt gezamenlijk verslag gedaan van de sessies. Bij elk verslag worden de aanbevelingen gegeven die de deelnemers formuleerden. In het hoofdstuk Aanbevelingen worden de aanbevelingen gegroepeerd per thema, en voorzien van een toelichting.

1 Schaalsprong

Na herindelingsverkiezingen verandert er meer dan alleen de naam van de gemeente. Raadsleden krijgen nieuwe collega's uit andere de andere gebieden, en ineens ben je samen ook verantwoordelijk voor alle inwoners van wat voorheen elkaars buurkernen waren. De gemeente is ook op alle fronten groter. Meer inwoners, een groter gebied en een fors grotere begroting. Daarnaast is met een grotere gemeente ook de rol in de regio veranderd.

In de sessie over schaalsprong debatteerde men over wat het is om raadslid te zijn in een grote gemeente. Aan de hand van een vijftal stellingen – en enkele deelstellingen – spraken de raadsleden over wat het besturen van Binnenmaas, Cromstrijen, 's-Gravendeel, Korendijk, Oud-Beijerland of Strijen anders is dan het besturen van Hoeksche Waard. In deze rapportage wordt een verslag van de drie sessies per stelling gegeven.

Het raadslidmaatschap in de Hoeksche Waard is leuk (leuker dan kleine gemeente)

Voor de raadsleden was het leerzame periode. 'Ik heb er veel van geleerd.' In een grote gemeente is het anders besturen dan in een kleinere, vindt men. Dat is, naar mening van de deelnemers, niet bij iedereen direct doorgedrongen. Men noemt het wennen aan ingewikkelder procedures en langere vergaderingen met grotere onderwerpen. Niet iedereen zegt daar klaar voor te zijn geweest. 'Ik ben wel op m'n bek gegaan,' zegt iemand.

In een grotere gemeente is het belangrijk goed te kiezen wat je wel en niet kan behandelen. Voor de raad, maar ook voor een individuele fractie. 'Je kunt niet over alles iets zeggen,' vertelt een deelnemer. Niet iedereen heeft dat al geleerd, vinden sommige deelnemers. 'We hebben de schaalsprong niet gemaakt,' zegt iemand.

Ook het direct contact met bewoners wordt gemist. 'Mijn contact met de achterban is beperkt,' illustreert een deelnemer een breed gedragen gevoel. Een andere deelnemer legt uit dat ze om die reden in de fractie gebieden verdeeld hebben.

De schaalgrootte heeft ook tot gevolg dat je als raadslid je niet altijd iets kunt voorstellen bij vraagstukken. Je kent het gebied niet. Dat maakt het moeilijker er een mening over te vormen. 'Het verschil in schaalsprong is te groot,' vindt iemand.

De kennis van het een gemeente besturen is bij onze raads- en burgerleden op orde

Ook bij de stelling over vaardigheden komt het verschil in gemeentegrootte aan de orde. Het gaat nog vaak over de details, terwijl het in een grote gemeente juist belangrijk is om op de hoofdlijnen te blijven. Dat is ook een vaardigheid, meent men. Het vertalen van details naar de hoofdlijnen waar de gemeenteraad op kan sturen, is nog moeilijk zegt men. Ook in die zin heeft de raad nog geen schaalsprong gemaakt. Achteraf had men zich er meer, of beter, op willen voorbereiden.

Hoewel veel raadsleden het goed doen, en veel er ook de kennis op orde hebben, heeft de raad – als geheel – nog niet in vingers waar de raad over gaat, waar het politieke domein ophoudt en waar de verantwoordelijkheid en het terrein van het college begint. Dat geldt ook voor het goed gebruik van de raadsinstrumenten. Daar kan de raad nog in leren, zegt een deelnemer.

In het proces van besluitvorming moeten raads- en commissieleden wel beter naar elkaar gaan luisteren. In het debat kom je dan verder, stelt men. Nu wordt er nog teveel een monoloog gehouden en is de tweede termijn, waar juist op elkaar moet worden gereageerd, te kort van duur. Een debat is niet alleen maar denken dat jij gelijk hebt.

De volgende stap is om als raad ‘meer aan de voorkant te komen’ en als opdrachtgever te gaan functioneren. Er is echt wel enige progressie in te zien, maar het moet zeker groeien. Dat vraagt meer vaardigheden en meer interactie in de raad. Men wijst erop dat de maatregelen om corona-besmettingen te voorkomen het raadswerk in de weg hebben gezet. Men miste de informele contacten, maar ook is het vergaderen via een videovergaderapplicatie een stuk ingewikkelder, waardoor zeker de kaderstellende debatten moeilijker zijn.

Als raadslid van een grote gemeente voel ik me verantwoordelijk voor de regio

‘We zitten op een eiland,’ zegt een deelnemer. Dat is natuurlijk letterlijk zo. Maar raadsleden lijken de regio ook in overdrachtelijke zin niet helemaal te voelen. Formeel heeft de raad natuurlijk een stem in de gemeenschappelijke regelingen en samenwerkingsverbanden, maar een groot gevoel van beleving dat daarmee ‘de regio wordt gediend, voelt men niet.

We zouden een steviger positie kunnen hebben, reflecteert een deelnemer. Als voorbeeld wordt in iedere sessie de Haringvlietbrug genoemd. Door onderhoud zou de gemeente fors slechter bereikbaar worden. In de eerste instantie was de gemeente slecht betrokken geraakt bij de plannen. Nadat de gemeente zich ging verzetten, zijn de plannen bijgesteld. Je moet je dus sterk maken, concludeert men, en bewust zijn van je grootte.

Tijdens het debat merkt men ook iets voor de gemeente te kunnen beteken, als ‘grote broer’ voor de omliggende gemeenten. Dat vraagt wel een bewustzijnsverandering van de gemeente zélf. En bij de raad. En bij de besluiten die gemeente neemt.

Individuele raadsleden en fracties kunnen dit proces goed ondersteunen door contacten met bijvoorbeeld Kamerleden op te bouwen. Bij een gemeente die toch de derde gemeente van Zuid-Holland-zuid is.

Aanbevelingen bij deze sessie

- Investeer in de volgende periode in de kaderstellende, opdrachtgevende rol van de raad.
- Zorg ervoor dat de mate van interactie tussen woordvoerders in de vergaderingen wordt vergroot. De eerste termijn mag het korter zijn dan de tweede termijn.
- Vergroot de kennis van beleidsterreinen en vaardigheden om op hoofdlijnen te blijven sturen bij de beleidsvorming.
- Leer het gebied kennen, vooral als fractie. Verdeel bijvoorbeeld aandachtsgebieden, maar zorg ervoor dat de fractie als geheel ‘een gevoel’ ontwikkelt bij het hele gebied van de gemeente. Gebruik deze kennismaking om ook de integriteit van het beleid in de hele gemeente te bewaken.
- Besteed aandacht aan de zelfverzekerdheid die hoort bij een grote gemeente en leg contacten met andere bestuurslagen.

2 Parlementaire cultuur

Met zijn vergaderingen neemt de gemeenteraad besluiten voor alle inwoners van de gemeente. Die besluiten komen tot stand door onderling overleg, of liever: debat. Een proces van verschillende vergaderingen waar de raadsleden (en hun ondersteuners) onderlinge meningsverschillen bespreken en uiteindelijk samen een afweging maken.

In deze sessie staat centraal hoe de deelnemers die vergaderingen ervaren. Die vergadersfeer is medebepalend voor de effectiviteit ervan. Het maakt dat mensen zich vrij voelen om te zeggen wat ze vinden of dat ze voldoende ruimte zien om op elkaars standpunten in te gaan. En dat de vergaderorde ervoor zorgt dat iedereen 'erbij' blijft.

In de sessie parlementaire cultuur formuleerden de deelnemers eerst zelf in één woord of één term hoe zij de sfeer tijdens vergaderingen hebben ervaren. Ze noteerden deze termen op een plakker. Na het noteren vroegen de gespreksleiders naar de precieze betekenis van de termen. Samen zochten ze naar overeenkomsten en verschillen tussen de percepties, om zo een scherper en vooral gezamenlijk beeld te krijgen van de aspecten van de vergadercultuur van Hoeksche Waard.

Uit de termen blijkt als eerste dat men nog niet één eenduidige cultuur ervaart. De termen onevenwichtig, zoekend, aftastend en synoniemen ervan komen in alle sessies naar voren. Zo zijn er ook verschillen in de duiding. Sommigen vinden de vergaderingen langdradig of gemoedelijk, voor anderen is het te afstandelijk of juist te technisch.

In een van de sessies komt nadrukkelijk naar voren dat de raadsvergaderingen naar het oordeel van de deelnemers te veel gebruikt wordt als politiek podium. Haantjesgedrag, zegt iemand. Het is een praat-en-niet-luister-café schreef een deelnemer. Nu hebben politici naast een bestuurlijke ook een electorale verantwoordelijkheid. Anders gezegd: de raadsvergaderingen zijn er ook om de achterban te laten zien wat je (namens hen) inbrengt. Maar soms lijkt de balans tussen bestuurlijke en electorale politiek door te slaan naar de laatste, ten koste van het eerste.

Het gevolg is dat er niet goed naar elkaar geluisterd wordt en het resultaat van de vergadering – een gezamenlijke afweging maken – onder druk komt te staan. Het levert irritatie op, wordt in een andere sessie geconstateerd en komt het onderling respect niet ten goede.

Buiten de vergaderingen om en in de commissievergaderingen is de sfeer beduidend anders, vindt men. Gemoedelijk en collegiaal zijn enkele termen die vallen. Men prijst de mate waarin de raad concreet kan worden, er wordt een hands-on mentaliteit ervaren.

Dat laatste is een punt om te behouden. De raad mag zichzelf er ook best wel eens voor complimenteren. Bij de start van de volgende periode is het wel goed om meer te investeren in het ontstaan van een gezamenlijke cultuur, bijvoorbeeld door elkaar ook goed te leren kennen. Het zal het debatteren makkelijker maken, maar ook het elkaar aanspreken wanneer het niet goed gaat wordt er eenvoudiger op.

Aanbevelingen bij deze sessie

- Besteed aandacht aan de gezamenlijkheid en de vergadercultuur.
- Zorg voor een omgeving waar je ook boven de politieke besluitvorming uit elkaar kunt aanspreken.
- Zoek daarin een betere balans tussen het debat als platform voor politieke besluiten en als podium voor electorale politiek en spreek elkaar er op aan wanneer het niet goed gaat. Vraag voorzitters deze balans te bewaken, en sprekers tijdens de vergadering hierop te sturen.

3 Effectief vergaderen

Bij het raadswerk horen verschillende vaardigheden. In deze sessie keken de raadsleden terug op hun eigen competenties. Dat werd verdeeld in vijf thema's: *voorbereiding, spreekvaardigheden, spreektijd, woordvoerderschap, en raadsinstrumenten*. De aanbevelingen voor de thema's spreektijd en spreekvaardigheid hebben veel overlap. Voor dit verslag zijn ze samengevoegd.

Vorbereiding

Het voorbereiden voor de vergaderingen is nog even wennen. Vooral de beeldvorming lijkt ingewikkeld. De presentaties die er worden gegeven zijn niet altijd naar de behoefte van de commissieleden. Dat vraagt betere afstemming. Daarnaast mist men een actievere participatie van bewoners en andere belanghebbenden. Die zouden ook actief uitgenodigd kunnen worden, of bijvoorbeeld zou er op lokatie kunnen worden vergaderd.

Agenda's voor de commissievergaderingen zijn vaak te vol. De onderwerpen meer bundelen en die thema's splitsen verdeelt de werklast. Daarnaast heeft men de behoefte aan een langetermijnplanning of raadskalender waarmee de raad meer grip krijgt op de agenda en de benodigde voorbereidingstijd beter kan plannen.

In de oordeelsvorming worden nog veel technische vragen gesteld. Dat moet echt beter. Daarnaast schortte het de laatste tijd soms aan de tijdigheid van vergaderstukken. Het lezen ervan kost veel tijd en dat staat onder druk. Daar zou het college meer rekening mee moeten houden. Wellicht kunnen bepaalde onderwerpen in een langere cyclus worden gepland, in plaats van in één.

Een oplegger bij de raadsvoorstellen zou het raadswerk makkelijker kunnen maken. In deze opleggers staan bijvoorbeeld de impact van de gevraagde beslissing en de belangrijkste overwegingen van het college. De griffie kan ook hier bij helpen, al is men al dik tevreden met de ondersteuning die de griffie biedt. Daarnaast oppert men de mogelijkheid om direct contact te hebben met een behandelend ambtenaar, om technische toelichting te vragen. Hiervoor zou een procedure kunnen worden ontwikkeld.

Tenslotte concludeert men dat er deze bestuursperiode veel groei is geweest. Individueel en als raad, maar ook in de onderlinge samenwerking binnen het gemeentebestuur en met de ambtelijke organisatie.

Aanbevelingen bij dit sessiedeel

- Meer leestijd door eerdere en tijdige versterking van (grote) stukken. Stem de informatiebehoefte van de raad af met het college en blijf informatiesoort, informatievolume, volledigheid en tijdigheid gedurende de periode bespreekbaar houden en evalueren.
- Vaker agendapunten in langere cycli (durven) plannen.

- Overweeg om op lokatie te vergaderen of overleggen.
- Stem behoefte van presentaties af met de ambtelijke organisatie.
- Ontwikkel een oplegger voor het raadsvoorstel met (politieke) overwegingen.
- Stel een procedure op voor direct contact tussen raads- of commissielid en behandelend ambtenaar.
- Ga door met het bundelen van agendapunten voor behandeling in thema's.
- Blijf werken aan het voorkómen van technische vragen tijdens vergaderingen en handhaaf er op. Vraag voorzitters hierop te corrigeren.
- Stel ook voor de komende bestuursperiode een raadskalender op.

Spreektijd en spreekvaardigheid

Men ervaart het als prettig niet te hoeven werken met een spreektijdregeling, waar de spreektijd beperkt zou zijn. Het geeft de ruimte om de eigen inbreng goed op te bouwen of om, zoals een deelnemer het omschreef, 'lekker los te gaan'. Het maakt ook meer ruimte voor bijvoorbeeld stijlverschillen: bij de een past een puntige betoog, de ander verhaalt beter zijn standpunt. Een enkeling stelt voor de spreektijd toch te beperken.

Meestal wordt de spreekruimte goed benut. De betogen zijn vaak kernachtig en aangenaam ontstoken van jargon. Toch gaat het niet altijd goed. Sprekers zouden eerder hun punt moeten maken. Te vaak wordt er in een betoog naar het oordeel van de anderen van het onderwerp (de gevraagde beslissing) afgeweken. Er zijn te veel herhalingen in de betogen onderling. Men houdt te vaak nog algemene inleidingen met complimenten aan de beleidsvoorbereiders en teksten die toch iedereen al kent. Het is voor de voorzitters soms lastig daar op te handhaven.

Ook de interactie kan beter. Bijvoorbeeld wanneer commissie- en raadsleden elkaar verduidelijkende vragen stellen: wat bedoel je? wat wil je? Het houdt ook elkaar scherper. Er zijn sprekers die liever hun kennis lijken te etaleren dat hun standpunt kenbaar maken. Spreken in de vergadering wordt door sommige deelnemers nog te veel als een doel op zich gezien, vindt men. Maar 'zwijgen is goud' memoreert iemand het gezegde.

Er is nog een groot verschil in de spreekvaardigheden, en dat merkt de hele raad. Daarnaast – en misschien nog wel meer dan dat – moet men werken aan luistervaardigheden om de interactie en daarmee de besluitvorming beter te maken.

Aanbevelingen bij dit sessiedeel

- Zorg voor instructie en training in spreekvaardigheden.
- Investeer in luistervaardigheden.

Woordvoerderschap

In een fractie is het logisch dat raads- en commissieleden de portefeuilles verdelen. Het verdeelt de werklust. Daarnaast is het een goede kans voor individuen zich te ontwikkelen en iets op te bouwen. Je kunt je dan ook makkelijker ‘vastbijten’ in een dossier, onderwerp of plan.

Voor een fractie is het fijn als dit verdeeld is, ook voor de raad als geheel is het prettig. Het geeft woordvoerders de mogelijkheid elkaar op te zoeken om samen moties in te dienen of de onderhandeling erover te starten. Maar ook om kennis en ervaringen te delen of te reflecteren op de behandeling. Fracties hebben nu geen zicht op hoe de onderlinge portefeuilles bij anderen zijn verdeeld. Hiervoor zou een lijst moeten komen, die natuurlijk geregeld wordt geactualiseerd.

Een portefeuilleverdeling moet overigens niet té rigide zijn; een fractie moet kunnen wisselen wanneer de omstandigheden dat vragen. Zolang als de fractie de anderen er maar van op de hoogte stelt dat het wijzigt.

Aanbeveling bij dit sessiedeel

- Maak een woordvoerdersoverzicht per fractie en houd dat actueel.

Raadsinstrumenten

In algemene zin worden de raadsinstrumenten ter zake gebruikt, maar het komt nog karig voor. Men zou zich er in moeten ontwikkelen vindt elke groep. Er zijn deze bestuursperiode goede voorbeelden geweest waar inzet van de raadsinstrumenten tot beter beleid hebben geleid. Daarnaast zorgt inzet van raadsinstrumenten voor een meer geavanceerde samenwerking tussen fracties. Deze samenwerking is ook bevorderlijk voor het debat, de uitkomst wordt scherper én meer gedragen.

Hierdoor ziet men ook de verbeterpunten op het gebruik. Teksten van moties zijn vaak helder en wars van jargon, maar zijn in de uitspraak nog vaag of kunnen in de overwegingen of constatering aannames bevatten.

De raad lijkt niet bang te zijn de instrumenten in te zetten, maar men kan zich ontwikkelen in het gebruik ervan. Zeker de laatste tijd lijkt het erop dat er vaker wordt geëxperimenteerd met instrumenten en de griffie is daarbij uitermate behulpzaam geweest. Toch zou men een goede instructie over de raadsinstrumenten aan de start van de volgende bestuursperiode adviseren.

Om de instrumenten beter te kunnen gebruiken ziet men ook technische verbeteringen. Zoals een sjabloon dat ook te gebruiken is op de iPad of in andere besturingssystemen. Enkele deelnemers geven aan ook afbeeldingen te willen gebruiken.

Aanbevelingen bij dit sessiedeel

- Zorg aan het begin van de komende bestuursperiode voor gedegen instructie in het gebruik van de bestuursinstrumenten.
- Stem het indienen van amendementen en moties of overigen gebruik van raadsinstrumenten tijdig af met andere fractie, om zo begrip en draagvlak te vergroten.
- Gebruik de bestaande formats formats voor met name moties en amendementen.

Aanbevelingen

Na de verkiezingen van 2022 treedt de nieuwe raad op 30 maart aan. Voor hen staat de opgave om aan de start van de nieuwe bestuursperiode zelf het raadswerk te organiseren, de samenwerking in het gemeentebestuur vorm te geven en een bestuurscultuur in te richten die past bij de Hoeksche Waard

Dat hoeft niet met een onbeschreven blad. De huidige gemeenteraad evalueerde zijn eigen zittingsperiode en komt tot drieëntwintig aanbevelingen aan zijn rechtsopvolger: de nieuwe volksvertegenwoordiging van Hoeksche Waard.

Naar één parlementaire cultuur

De gemeenteraad vertegenwoordigt alle inwoners van de gemeente. Hoewel de politici onderling met elkaar van mening verschillen en verschillende belangen vertegenwoordigen – dat is immers hun werk – zijn ze één gemeenteraad.

Om goed met elkaar van mening te verschillen, moet je afspraken maken hoe je dat doet. Dat zijn de vergaderprocedures maar ook omgangsvormen en de parlementaire cultuur van de raad. In een gemeente waar de gezamenlijkheid nog groeiende is, zal ook de parlementaire cultuur op de agenda moeten blijven staan. Aan de start van de bestuursperiode middels het Startprogramma van de raad maar ook gedurende de vier jaar hoort de manier waarop de raads- en collegeleden politiek bedrijven op de agenda te staan.

Daarnaast hoort er aandacht te blijven voor de vaardigheden van het raadswerk. De griffie is er voor hulp en ondersteuning. De raadsleden kunnen ook veel van elkaar leren. Bijvoorbeeld door elkaar eens te vragen hoe je iets doet of bijvoorbeeld feedback te vragen. Wanneer elk raadslid zijn vaardigheden verbetert, heeft de hele democratie daar baat bij.

1. Besteed blijvend aandacht aan de gezamenlijkheid en de vergadercultuur.
2. Zorg met elkaar voor een veilige omgeving waar je ook boven de politieke besluitvorming uit elkaar kunt aanspreken, zeker in het presidium. In deze veilige omgeving moeten raadsleden feedback kunnen geven en ontvangen over hun optredens, om zo de raad als geheel sterker te maken. Leren van elkaar staat immers boven de partijen.
3. Organiseer tenminste jaarlijks een bijeenkomst over de manier van politieke bedrijven.
4. Investeer in de vaardigheden voor het raadswerk, zoals het kort en bondig spreken, effectieve interrupties te plaatsen die het debat verder brengen en omgang met de werking van de besluitvormingsfasen van het vergadermodel.

Een sterke rol voor de raad

Als hoogste orgaan is de gemeenteraad de opdrachtgever van de politiek. Met zijn kaderstellende rol zet de raad de lijnen uit voor het door het college verder te ontwikkelen (en uiteindelijk uit te voeren) beleid.

Dat vraagt een raad die zelf ook het initiatief neemt en het opdrachtgeverschap vorm geeft. Bijvoorbeeld door aan het begin van de periode met een raadskalender een planning voor politieke onderwerpen te maken. Met een raadskalender wordt duidelijk wat de raad gaat bespreken en kan hij zelf zeggen hoe actief de rol is.

Het geeft de leden de tijd om zich goed in te lezen en zich verder te verdiepen. Dat kunnen raadsleden ook samen doen. Door duidelijk te maken welke portefeuilles raadsleden en commissieleden hebben is het makkelijker samenwerking te zoeken. Bij het gebruik van raadsinstrumenten of in het verkennen van een beleidsterrein of dossier, maar ook in het leren kennen van de toch grotere gemeente.

Tot slot, een goed raadsdebat is een interactief debat. Beleid wordt beter wanneer de leden ingaan op elkaars standpunten en posities. Houd ruimte in het commissie- en raadsdebat door technische vragen vooraf te stellen en gebruik de gezamenlijke vergaderingen om argumenten uit te wisselen.

1. Investeer in de volgende periode in de kaderstellende, opdrachtgevende rol van de raad. Zorg voor een programma aan de start van de volgende bestuursperiode waar de nieuw geïnstalleerde raad direct kennis maakt met het invullen van de kaderstellende rol.
2. Stel ook voor de komende periode een raadskalender op. Beleg hier goed de kaderstellende rol
3. Vergroot de kennis van beleidsterreinen en vaardigheden om op hoofdlijnen te blijven bij de beleidsvorming.
4. Zorg ervoor dat de mate van interactie tussen woordvoerders in de vergaderingen wordt vergroot. De eerste termijn moet het korter zijn dan de tweede termijn. Zorg voor instructie en training in spreekvaardigheden en investeer in luistervaardigheden. Start daarbij een gesprek over het invoeren van spreektijden¹ met de bijbehorende afwegingen en de verschillende modellen van een spreektijdenregeling.
5. Blijf werken aan het voorkómen van technische vragen tijdens vergaderingen en handhaaf er op. Vraag de voorzitters hier te corrigeren.
6. Zorg aan het begin van de komende bestuursperiode voor gedegen instructie in het gebruik van de bestuursinstrumenten.
7. Stel een woordvoerdersoverzicht per fractie op en houd deze actueel.
8. Zoek een goede balans tussen het debat als platform voor politieke besluiten en als podium voor electorale politiek en spreek elkaar er op aan wanneer het niet goed gaat.

---

¹ Bijvoorbeeld via een Slimme Spreektijdenregeling zoals hier is beschreven: <https://periklesinstituut.nl/kennisbank-item/hoe-werkt-een-spreektijdenregeling/>

Vraag voorzitters deze balans te bewaken, en sprekers tijdens de vergadering hierop te sturen

9. Leer het gebied kennen, vooral als fractie. Verdeel bijvoorbeeld aandachtsgebieden, maar zorg ervoor dat de fractie als geheel 'een gevoel' ontwikkelt bij het hele gebied van de gemeente. Gebruik die kennis en ervaring om ook de integriteit van het beleid voor de hele gemeente te bewaken.
10. Besteed aandacht aan de zelfverzekerdheid die hoort bij een grote gemeente en leg contacten met andere bestuurslagen.

De organisatie van het raadswerk

Het meeste van de raadsvoorstellen zullen worden voorbereid door het college. Dat is immers zijn werk. Dat vraagt ook dat het college goed weet wat de raad nodig heeft om het debat goed te kunnen voeren.

Vooraf bij de beeldvorming en oriëntatie is het belangrijk om de verwachtingen duidelijk te maken. Dat levert efficiency van die bijeenkomsten op. Formats voor raadsvoorstellen helpen de raad om snel te oordelen welke informatie er nodig is. Dat geldt ook voor voorstellen die de raadsleden elkaar sturen, zoals moties en amendementen.

Politiek vraagt hoe dan ook planning. De raad weet zelf wat hij daar voor nodig heeft — en moet ook durven plannen. Hoeveel tijd er nodig is, welke informatie er moet komen. Maar ook waar je vergadert. Dat hoeft niet alleen het gemeentehuis te zijn, de gemeente is groter dan alleen de raadzaal.

1. Creëer meer leestijd door eerdere en tijdige vertrekking van (grote) stukken, maak afspraken met het college over het verstrekken van stukken. Stem de informatiebehoefte van de raad af met het college en blijf informatiesoort, informatievolume, volledigheid en tijdigheid gedurende de periode bespreekbaar houden en evalueren.
2. Durf tijd te nemen, plan vaker agendapunten in langere cycli in.
3. Overweeg om (weer) op lokatie te vergaderen of overleggen.
4. Stem behoefte van presentaties af met de ambtelijke organisatie.
5. Ontwikkel een oplegger voor het raadsvoorstel met (politieke) overwegingen.
6. Gebruik de bestaande formats voor moties en amendementen en evalueer de handzaamheid ervan. Onderzoek dan eventueel mogelijkheden en uitgangspunten voor verbeteringen van deze formats voor met name moties en amendementen.
7. Stel een procedure op voor direct contact tussen raads- of commissieleden en behandelend ambtenaar.
8. Ga door met het bundelen van agendapunten voor behandeling in thema's.

